

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalımı!*

Nietzsche

Cilt VI. 1 Eylül 1929. Sayı : 138

Musahaba

Kendi kendine inanmayanlar

Aramızda sık sık tesadüf edilen bir tip vardır. Bunlar kendi yaptıklarıyla kendileri alay ederler, iştirak eylediği işleri kendileri de beğenmezler, kendileriyle beraber olanlar da nefisleri gibi bunların istihza mevzuudur. Ne yapıyorsunuz? diye sorduğunuz zaman “ne yapalım birader, gösterişle meşgulüz,” derler. Bunlara göre hayat mütemadiyen aldatmaktan, aldatır olduğunu söylemekten ibarettir. Bu gibiler garip bir hava yabalar: Onların zehirledikleri yerlerde vazife duygusu yoktur. Dayanılacak, üzerinde durulacak, müdafaa olunacak fikir mevcut değildir. Hiç bir şeye hatta kendilerine de inanmazlar. Etrafa bakan dikkatli bir göz aramızda bu nevi insanların çoğaldığını görür.

Cürüm işleyenlerden nefret ederiz, çünkü her cürüm içtimaî

tesanüde karşı gelmektir. Halbuki bu söylediğim insanlar “hayat,”ın hiç bir ahlâkî kıymetini kabul etmezler. Onlarca vazife diye inanılacak ve takip edilecek bir yol düşünülemez. Nefisleri gibi cemiyet te aldatma ile gıdalanır. Bunlara göre son zamanlarda çok söylenen bir tabirle bütün işler bir “katakulli,” den ibarettir. Bunların nazarında vazife ve millî cemiyete bağlanma duygusu mevcut değildir. Bu tiplerin çoğalması cürümlerin artmasından fazla cemiyeti hırpalar, onun için bu tip insanların çoğalmasından daha çok korkmalıyız.

Bu gibilerle mücadele için ne yapmalı? birinci derecede yapılacak şey bu insanların takbihle, hatta nefretle karşılanmasıdır. Nefsini alay mevzuu yapanlar bu kadar, küçülmüş ve razı olanlar, yaptığı işe ve vazifeye inanmayanlar hayatın

manevî ve ahlakî kıymetine ehemmiyet vermiyenlerdir. İnsanlığa hiç bir yararlığı dokunmayacak olan bu kimse erin cemiyeti bozmamalarına çalışmak herkes için bir vazifedir.

Bu günün Maarif adamlarına düşen mühim işte gençleri böyle bir hale düşmekten korumak olmalıdır.

Gençlere anlatmalıyız ki hayata esaslı kıymeti veren en mühim âmil vazifeye bağlanmaktır.

Kendine bir yol açmağı, o yolda zevkle, imanla çalışmağı bilmeyen insanlar, yorgunluğunu yaptığı işin iyiliğiyle unutmayanlar hakikî saadet nedir, bilemezler. Gençlere böyle bir ahlakî yaşayış zevkini veriniz, artık kendi kendine inanmayan, yaptığıyla alay eden insanlar göremezsiniy.

Mehmet Emin

Amerikanın Darülfünun ve müzeleri

(Geçen sayıdan)

mağa başladı. Kız da hüngür hüngür ağlayarak:

— Söyleyemem, söyleyemem çok ayıp, çok fena, çok acıdır bu. Söyletme abla!

Çok ayıp, çok fena, çok acı...

Yoksa çocuğu aldatıp defteri elinden aldılar, ve hepsini birden yakalamak için münasip fırsat mı gözlüyorlar?

Bu ihtimalle bunalan Zehra abla, bu sefer en ciddi ve keskin sesi ile emir verdi:

— Ayıp, fena, acı, ne olursa olsun söyleyeceksin!

Deftefi ne yaptın? İşin aslı faslı nedir?

Çocuk dehşetlenmiş gözlerle etrafına bakındı, kulak kabarttı, Bom boş evin içinde duvarların bile işitmesini istemediği bir hareketle Zehra ablanın boynuna sarıldı, solgun dudaklarını kulağına yanaştırdı ve hıçkırıklar içinde şunları söyledi:

— Kimseye söylemeyecekmişin, Abla?

— Sus, kimse işitmesin söz veriyorum.

Yutkundu, ve gözleri bir daha boşanarak:

— Benim, dedi, Benim kumarbaz (...) adında bir ağabeyim var, düşmanlarla beraber çalışıyor, onlara hafiyelik ediyor. Defteri bir görürse hepimizi o anda mahveder. Bunun için defterimi mektepte saklıyorum.

.... Hakikatin bu küçük satırların da ebedileşen o günkü küçük kız, bu gün bir Anadolu köyünde yüz vatan çocuğunu yetiştiriyor.

Aka Gündüz

Darülfünun tedrisatına yüksek tedrisat metotlarını ithal etmek, diğer taraftan da, hususî derslere ait imtihanları ikmal eden umumî bir imtihan icrası suretile talebenin gördüğü derslerden umumî bir irfan kazandığına kanaat hasıl etmek, işte Havard'ın yeni istikameti budur. Şunu da itiraf etmelidir ki daha şimdiden mükemmel neticeler istihsal edilmiştir.

Bunun kadar mühim olan ve aynı fikirle mülhem bulunan diğer bir islâhın icrasına da bu sene Darülfünunca karar verilmiştir. Vakıf talebenin gördüğü dersler pek çok isede müderrisler dahi onlar kadar eziyorlar. Bir müderrisin haftada on veya on iki dersi olması nadir değildir. Buna imtihanların yükünü de katmalı: Mesela yalnız tarih kısmında müderrisler geçen sene -her biri hiç değilse iki saat süren ve dört beş kişiden mürekkep bir hey'eti mümeyyizenin vücudunu icap ettiren - yetmiş beş doktora imtihanı icra ettiler, yirmi doktora tezi okudular, ve talebe tarafından yazılmış olan yüzden fazla muhtıra tetkik ettiler, her semesterin nihayetinde icra olunan imtihanlar ise bundan hariçtir. Bu şerait altında şahsî mesa', ilmî taharriyat harikulâde güçleşiyor.

Bu sebeple Darülfünunu diynî noktainazardan Avrupa Darülfünunlarından hayli aşağı bir hâle koyan bu usulden

Hovard'da oldukça memnun değillerdi. Asıl tedrisat müddetini altı aya indirmeğe karar verdiler:

Her semestrin nihayetinde, şubat ve haziran imtihanlarından evvel, dersler iki buçuk ve üç buçuk hafta kesilecek ve bu vechile talebeye şahsî tettebbuler icrasına vakit kalacağı gibi müderrislere de oldukça uzun - iki ay kadar - bir zaman bırakılarak bunların o müddeti kendi mesailerine hasr etmesi temin edilmiş olacaktır.

Bu hususa dair olan raporda deniliyor ki: "Yüksek tedrisat müesseselerinde inkıtasız uzun bir tedris müddeti talebenin kendi mesailerinden en iyi istifade etmesi, müderrislerin de ilmî bir surette yazıp çalışmaları imkânını azaltır."

Bu islah umumiyetle hüsnü telakki edildi. Hiç şüphe yoktur ki, pek eski olan tesisi günündenberi Havard'ın tedrise ait teşkilat içinde icra ettiği tebeddüllerin en mükemmelidir. Ve bu tebeddülün ise Amerika Darülfünunlarının şimdiki usulü dahilinde emsali yoktur. Avrupa Darülfünunlarının aşikâr olan ilhamı bunda hisolunuyor. Her hâlde bunda yüksek tedrisatın gerçekten ne olması lâzımgeleceği hakkında yeni bir fikir mevcuttur ve Havard'ın teşkil etmekte olduğu bu misalin de Amerika Darülfünunlarında uzun bir tesiri olacağı muhtemel ve temenniye de şayandır.

Spor me'sesi

Amerika Darülfünunlarında sporların ve bedenî talimlerin ne büyük bir mevki işgal ettiği, ve her sene stadiomda *Havard* ile *Yale* rakip takımlarını birbiriyle karşılaştıran meşhur *football* oyununun ne azim şevk ve şatareti mucip olduğu her kesin malumudur.

Reis Lowell, raporunda, Darülfünunznlar arasındaki bu spor cidallerinin " eski Romadaki Kolize oyunlarını, ve yahut b-zanslıların atmeydanındaki koşularını „ biraz fazlaca hatırlatmakta olduğuna tessüf ediyor ve şunu da oldukça şiddetle ilave eyliyor: "Son baharda, her cumartesi günü, binlerce seyircilerle dolu olan bir stadiom dahilinde darülfünunların karşılaşmakta olduğu büyük ayınlar icra etmek, gerek takımları terkib eded a'za için ve gerek talebe hey'eti için hiç bir kıymeti haiz değildir. Bu hâl talim ve tedris işini ciddi olarak ihlâl ve bundan başka halkın ve eski talebenin zihinlerinde kolejin hakikî gayesini taşıya sebep oluyor.

Bu gibi oyunlar daimî bir nevi spor makamında değil, kolejin maksadı mevc'udiyetine yardım edecek nisbette icra olunmalıdırlar..

Reisin fikrince bedenî talimler " bir hedef ve gayeye vasıta olmalıdırlar, yoksa asıl gaye olmamalıdır.. Bu hakimane nasihatlerin ne gibi bir tesiri olduğunu bilmiyorum. Her halde *Havard'da* bedenî talimlerin idaresini ele alarak onların teşkilatını tanzim etmekte ve fazla tevessü etmemesi için bir hat koymakta

olması alâkabahş bir hadisedir.

Amerika Darülfünunlarında talebe hiç bir zaman, başka yerlerde olduğu gibi yalnız ders vakitlerinde arkadaşlarıyla sathî bir teması haiz olmak üzere münferit yaşamaz. Meselâ *Princeton'da* ilkiki sene talebesi bütün yemeklerini müşterek yemeğe kat'iyen mecburdurlar. Vakıa *Havard'da* daha ziyade bir serbestlik mevcut isede, talebeyi sıkı tesanüt ile birbirine yaklaştırmak hususunda aynı derecede çalışılmakta olduğu görülüyor. Zaten *Klup'lerin* adedi pek çoktur. *Princeton'un* bir hususiyeti de şudur ki en ileride bulunan talebe intihap tarikile 15 - 20 kişiden mürekkep küçük gruplar teşkil etmektedir ve her birinin de hoş ve rahat birer evi vardır. Bu neviden bir müessese eski bir talebenin eseri âtîfeti olarak, geçenlerde *Corvell'de* açılmıştır.

Willard Straght halel ismini alan bu ev güzel bir bina olup hem klup, hem Lokanta, hem de otel olmakla beraber geniş ve muhteşem salonları ve bir tiyatro ile bir de, dağın eteğinde uzanan göle fevkalâde nazareti olan güzel bir taraçayı havidir; talebenin akribası ile gelip geçici misafirler için burada odalar mevcuttur; fakat bilhassa Darülfünun gerek müderrisleri ve gerek talebesi için burası, bir çok kitap ve gazeteleri, bilardo ve hariç salonlarını havi ve pek cazip bir zarafeti haiz emsalsiz bir toplanış yeridir.

Chicago'da talebenin bir klübü vardır ki lokantasiyle, vaziyeti maliyesi daha az müsait

olan genç kızların kendi yemeklerini bizzat hazırlayabilecekleri hususî mutbakkariyle, geniş ve güzel salonlariyle, duvarları pek lâtif menkuşat ile süslü olan zarif konferans salonu ile, bu kulüp hem pratik ve hem zinetli bir surette tertip ve tanzim kılınmıştır.

Havard'ındahi bir çok klüpleri, edebî, musikî, içtimaî, siyasî, bahrı ve daha sair kulüpleri vardır, hem de ahlak ve seciyelerin terbiyesi hususunda içtimaî münasebetlerin Darülfünunlardaki tedrisat derecesinde ehemmiyeti olduğu pek haklı olarak görülmüştür. Bu ise her sınıf talebesi arasında bir tesanüt ve o talebenin çıktığı Darülfünuna karşı da büyük bir merbutiyet husule getirmek gibi bir netice verir. Eski mezunların isimleri Darülfünun teberrüat listalarının her sahifesinde yazılıdır. İşte bu veçhile bunlar mezun oldukları mektep ile sıkı bir teması muhafaza ederler, ve Darülfünunun resmî şenliklerinde, ders senesinin nihayetinde yapılan merasimde onlara ayrıca yerler verirler.

Şenlik günleri

Class-day dedikleri merasim hiç şüphesiz Amerika Darülfünunu hayatında en mutantan ve mana cihetile en şümulu olan eğlencelerden biridir. Tedris senesinin son haftasındaki salı günü icra olunur. O gün öyleden eveki zaman ciddi şeylere hasredilir. Kilisede bir ayin yapıldıktan sonra mektebi terkedecek olan - ve *seniors* denilen son sınıf talebesi Darülfünuna mahsus cübbe ve

takkeyi lâbis oldukları halde uzun bir saf teşkil ederek, ve avlulardan geçerek *Johu Havard'ın* heykeli önünde geçit resmi icra ederler ve *Memorial hall* denilen salona girerler. Orada sınıfın hatibi bir nutuk irat eder, sınıfın şairi manzume parçaları söyler, ve bunu müteakip şarkılar bu merasimi ikmal eyler.

Öğleden sonra daha tantanalı merasim icra olunur. Bütün basamakları binlerce halk ile dolu olan stadının dahiline uzun bir alay, başta muzika olduğu hâlde, girer. *Havard'ın* eski talebesi bu vesileden istifade ederek eski arkadaşlarıyla görüşmeye, ve gençlerle temas eder. Zail olan kendi gençliklerinin hatırasını ihvaya müsareat ederler. Hatta bazı arının Cemahiri müttefika'nın en uzak köşelerinden gelme-i bile nadir değildir. Bu yevmi mahsustan evelki günlerde samimane toplanışlar, meserrtli ziyafetler tertip olunur ki bunlarda eski sınıflar içtima ederler. Stadium dahilinde yürüyüş kolunun başında onlar bulunur; eski Darülfünundan bulunan 72 sene evvel çıkıp da el'an berhayat bulunan iki ikşi bu sene alayın baş tarafında görülüyor idi. Ondandır muahhar ve daha müteaddit sınıflar geliyor idi ki açık renkli elbiselere bürünmüş olan bazıları 30 ilâ 40 yaşında bulunan bu insanların çocuk gibi eğlenmekten zevk aldıklarına delalet ediyordu. Stadium'ın yeşil çimeni üzerine dağılan bütün bu insan kütlesi içinden, talebenin şarkılarını yahut çıkan sınıfın hatibi tarafından irat olunan muthik nutku selamlayarak ve ya talebeyi, kadınları yahut

Darülfünün reisini pek şiddetli bir gürültü içinde alkışlayarak, kahkahalar, latifeler, ayyuka çıkıyordu. Hasılı *Fair Havard* şarkısının beyitleri sıcak ziya dahilinden yükseliyor idi ki bu da Darülfünün bir nevi millî şarkısı olup bu şenlik günlerinde merasimin kâfesi bununla nihayetlenir ve herkes bunu ayakta ve hürmet içinde dinler. Burada bu şarkı Cemahiri Müttefikanın millî havasının da daha çok işidilir. İşte bu esnada şenlik içinde bulunan stadium dahilinde *Confetti* denilen ufak ufak renkli kâğıt parçaların etrafa serpilmesi suretiyle vaki olan muharebe başlar. Rengârenk yılankvî uzun kâğıt şeritler hava ta uçuşur ve basamaklara takılır; her renk en kâğıt yuvarlakları elbise ve saçları üzerine âdeta toz teşkil edecek surette konar; en ciddîkimseler ve ha ta bi zat reis bil bu muharebeye sevinçli bir şidet ve savl t ile iştirâk eder. Akşam bütün ağaçları uzun fener salkımlarıyla donatılmış olan avlular dahilinde Darülfünün hânendeleri, kütüphane merdiveninin basamakları üzerinde toplanarak talebe şarkılarından en meşhur olanlarını tağani eder ve tabidir ki bu da *Fair Havard* ile nihayet bulur. *Memoria hall'da* rakedilir, talebe daireleri de y mek ye ilir, ge e yanşı olup da mektep kapısının kapanma vakti gelince de berrak fıskiyelerin fışkırmakta olduğu büyük havuzlara şen ve sevinçli dalmalar vukua gelir.

Demek oluyor ki talebe derslerinin nihayetini böylece şenlik içinde tes'it ediyorlar. İki gün sonra ise *Commen cementday* denilen merasim bu şenliklerin hatamını gösterir.

O gün, sabahleyin, resmî elbiselerini geyinmiş olan Darülfünün reisi ve müderrisleri, aralarında hükûmetin en büyük ricalı bulunan davetliler, esk talebeden mürekkep olan büyük bir halk kütləsi, sıyah elbise geyinmiş olan talebenin teşkil ettikleri iki sıra arasından uzun bir alay halinde *Havard'ın* avluları dahilinden geçerek yüksek bir set üzerinde gidip dururlar. Localar binlerce seyerci ile dolar, talebe dahi set önünde müteaddit saflar teşkil ederek otururlar. İşte bu esnada Darülfünün teşkil eden muhtelif fakültelere mensup talebeye rüus ve icazet verilir, Amerikalı veya ecneb bazı âlî ve mühim zevata fahrî - *honoris causa* - Doktorluk ünvanı tevcih olunur.

Öğleden sonraki vakit eski talebeye hasrolunur. Gene şarkılar, nutuklar birbirini velyeder, ve *Havard'dan* çıkışının 25 inci senesini tes'it eden sınıf tarafından Darülfünuna muhtesem bir teberrüde bulunulur: Nitekim 1927 senesinde 1902 liler 400,000 dolardan fazla bir meblağ takdim etmişlerdi.

Bu günler zarfında bütün şehir kalabalıktır; her tarafta kabuller, ziyafetler vaki olur ve bütün bunlar ise *Havard* gibi büyük bir Darülfünün Amerika içtimaî hayatındaki ehemiyeti ve Darülfünundan geçmiş olan bütün nesilleri bu eski müessese etrafına toplayan sıkı ve samimi tesanüdü gösterir.

Amerika'da firansız sanaati

Amerika kendi müzeleri ve hususî koleksiyonlarıyla bihakkin müthirdir. Her sene bunları serveti Avrupa'dan harikulâde yüksek fiatlarla vaki

olan pek mühim mubayeat sa-
saye inde ziyadeleşir. Geçen
ilk baharda *Metropolitan mu-
seum* tarafından *Tizziano'nun*
eseri olan bir portre 125,000
dolara satın alındı. yakın va-
kıttı *Laurence'in* bir tablosu
hususî bir koleksiyon namına
377,000 dolara iştirâ edildi.
Diğer taraftan da bundan ancak
12,15 sene sonra işlerine lâ-
kayt olan bazı büyük snâî şe-
hirler bugün müzelere malik
olmak hususunu medarı muf-
hare biliyorlar. Zaten paraları
mefkûr olmadığı için bu mü-
zeler gerek güzel taksimat ve
tertibatı ve gere ihtiva etmekle
oldukları sanat eserlerinin
mezîyet ve kıymeti ciheleriyle
dikkati caliptirler. Meselâ *Cle-
veland'ta* 1916 danberi bir
müze vardır ki klasik üslubunda
zaif bir bina olup hem eyi in-
tiha olunmuş, hem eyi eşir
edilmiş koleksiyonları havâdır.
Detroit şehrinde *Paul Cres*
isminde bir fransız mimar, in-
şası 1916 da biten cesim ve
muhteşem bir saray bina etmiş
ve buraya eski küçük müzede
pek sıkışmış bulunan koleksi-
yonlar yerleştirilmiştir. işte
tezyidi mümkün olan bu mi-
saller her sanat müverrihi-
nin tefekkürat ve iştiğalatında
Amerika müzelerinin her gün
daha ziyade büyümeğe müstait
nekadar yer tutması lâzımgele-
ceğini göstermeğe kâfidirler.

Şurası muhakkaktır ki Ce-
mahiri - Müttefiadaki eserleri
bilmeyen bir kimsenin XIX ci
asır fransız nakşını mükemmel
bir surette yazmasına imkân
yoktur, *Boston* kütüphanesinin
büyük merdiveninde *Puvîs de
Chovannes* tarafından nakşedi-
len şayanı takdir tezyinattan

bahsolunduğunu her kes işitmiş-
tir; *Sorbonne, Lyon, Amiens*
yahut *Panthéon'* daki menku-
şattan aşağı kalmayan muhte-
şem bir eserdir. *Boston* müzesi
Millet' nin asâri cihetile en
zengin olanıdır; bundan başka
Claude monet' nin eseri olan
pek şayanı dikkat bir silsilei
elvahı havâdır. *New-york* şeh-
rinde kâin *Metropolitan Mu-
seum'* de de *Rosa Bonheur,*
*Meissoner, H. Regnault, Bas-
tien-Lepage'* in meşhur tabloları
yanında *Corot, Courbet, Manet*
Puvîs de Chasannes' in yüksek
kıymetli eserleri mevcuttur.
Chicago müzesinde aynı halde-
dir. Bazı zevatın koleksiyonları
zamanı hâzır fransız nakşin eait
levhaları havâdır. Hasılı Ame-
rikaya nakledilmiş olan sanat
eserleri pek büyük bir kütle
teşkil etmektedir.

Mem fih Amerika müzele-
lerinin ziyareinden hasıl olan
faide yalnız bu kadarla kalmaz.
Evel emirde nazarı dikkata bir
şey çarpar. O da bu müzelerin
Darüfünunlar gibi husus zevat-
tın ârifet ve semâhatine ne kadar
çok eserler medyun oldukları
keyfiyetidir. *Picerpont morgan*
gibi bazıları pek ziyade takdire
şayan koleksiyonlar hediye et-
mişler, bazıları da sanat eserleri-
nin satın alınma binmes için
lüzumu kadar paraları bırakmış-
lardır. İşte bu veçhile müzeler
gittikçe büyüyorlar.

Hulâsa müzelerin havi ol-
dukları harikalar âdeta sayıl-
makla tükenmeyecek derecede
müteaaddat ve mütnevvidir.
Son zamanlarda da yeni yeni
müzeler açılmıştır. Her biri
muhteşem ve müferih binalar-
dan ibaret olup latif mevkilerde
kâin ve mülit asarı havâdiler.
Bu asâr kemali itina ile intihap

ve cemedilmiş ve kemniyetten
ziyade keyfiyete ehemmiyet ve-
nmiştir.

Ehası her devre ait fransız
sanat eserleri gittikçe daha zi-
yade Amerika müze ve koleksi-
yonlarına hüul etmiştir. husu-
siyle amerikalı artistler gittikçe
daha ziyade mütezayât bir adette
olarak Fransa'ya ikmali tahsil
için gelmektedirler. Paris'teki
sanayi nefe mektebi amerikalı
mimarların menşei olmuştur.
Heykeltraşlar, İngiltere'nin ken-
dilerine temin edemediği ted-
r satı Fansanın heyke tıraşlık
mektebinde bu ablmektedirler.
Nakışların hemen bir çoğu da
Impressonnisme dedikleri "in-
tibayun", meslekini kabul et-
mişlerdir. Huâsa vaktile Roma
XVIII ci asır Fransızlar için ne
idise Paris dahia zamânı hazır
Amerikalıları için öyle bir
ehemmiyeti kazanmıştır. Vakıa
böyle olmakla beraber şurası
da muhakkaktır ki Amerikalı
mimarlar daha şimdiden gerek
New-york ve ya *Chicago* şe-
hirlerinin muazzam *buildings'*-
lerinde ve gerek Bahri muhtî
Kebir sahili üzerinde kâin câ-
zip ve çiçekler içindeki sayfi-
yelernde yeni ve ekseriya be-
di düsturlar ve şekiller içat et-
mişlerdir. Heykeltraşlık ve na-
kış eserlerinde dahi aynı sti-
hale - daha küçük bir derecede
olmakla beraber - keزالık baş
göstermektedir.

İşte zaten Amerika müzele-
rinin de ehemmiyeti bu sebeple
iki kattır: Yani bunlar hem fran-
sız vaktına ait pek mühim eser-
leri ihtiva etmekte hem de Ce-
mahiri müttefika gibi bitaraf
müdekkikler nazarında pek
büyük olan bir memlekette lâ-
yk sırf bir Amerika sanati-
nin yakında inkişafına dealet
eden emareler göstermektedir.

Vahit